

انجمن مالی اسلامی ایران
Iranian Association of Islamic Finance

«دهمین نشست تخصصی مالی اسلامی»

انجمن مالی اسلامی ایران
Iranian Association of Islamic Finance

واکاوی چشم انداز حسابداری اسلامی در جهان و ایران

با موضوع:

سخنران: «دکتر سید علی حسینی»

عضو هیئت مؤسس انجمن مالی اسلامی ایران
رئیس کمیته حسابداری و حسابرسی اسلامی انجمن مالی اسلامی ایران
مدیر عامل شرکت بورس انرژی ایران
عضو هیئت علمی دانشگاه الزهرا

انجمن مالی اسلامی ایران

Iranian Association of Islamic Finance

فهرست

تاریخچه حسابداری اسلامی

1

توسعه حسابداری اسلامی

2

حسابداری اسلامی نوین

3

حسابداری اسلامی در مقابل حسابداری مرسوم

4

سازمان حسابداری و حسابرسی برای نهادهای مالی اسلامی

5

نهادهای فعال در توسعه حسابداری در ایران

6

چالش های حسابداری اسلامی

7

چشم انداز حسابداری اسلامی

8

تاریخچه حسابداری اسلامی

این موضوع به طور گسترده‌ای مورد پذیرش قرار گرفته است که مبدأ و منشأ حسابداری سازمان‌یافته‌ای که امروزه از آن استفاده می‌کنیم، ریشه در ایتالیا و پدر اقتصاد نوین، لوکا پاچیولی دارد. کتاب او با نام «ساما آریتمتیکا، جیامتریکا، پروپورشنین و پروپورشنالیتا» در سال ۱۴۹۴ میلادی منتشر گردید که اولین نوشتار در حوزه حسابداری قلمداد می‌شود. البته این موضوع بایستی خاطرنشان گردد که لوکا پاچیولی به دلیل ابداع نظام حسابداری مورد اعتبار نیست بلکه او اولین کسی بود که این نظام را **کدبندی، طبقه بندی و منتشر** کرد.

تاریخچه حسابداری اسلامی

ظهور اسلام به همراه نزول قرآن کریم منجر به ارائه دستورالعمل‌هایی در رابطه با ابعاد گوناگون زندگی همچون معاملات اقتصادی گردید. در حقیقت اساس نظام اقتصادی اسلامی نشئت گرفته از خود قرآن می‌باشد که مثال‌هایی در خصوص اینکه چگونه یک کسب و کار را در راه مباح و جایز می‌توان سوق داد، ارائه می‌دهد. در نتیجه خلق نظام حسابداری اسلامی، هم لازم بود و هم اجتناب ناپذیر. در حقیقت قرآن کریم راهنمایی‌هایی را در رابطه با نحوه هدایت فعالیت‌های حسابداری همراه با وحی الهی در سال ۶۱۰ میلادی ارائه داد. این یعنی حسابداری اسلامی حدود ۸۰۰ سال پیش از کتاب پانچولی حضور داشته است.

تاریخچه حسابداری اسلامی

- ✓ این موضوع شگفت‌انگیز نیست، زیرا تاریخچه حسابداری توسط نویسندگان انگلیسی‌زبان نگارش شده است و تمرکز و بحث آن‌ها روی حسابداری بخش خصوصی کشورهای انگلیسی‌زبان در قرون نوزدهم و بیستم میلادی بوده است.
- ✓ همزمان با رشد اسلام، نظام اقتصادی اسلامی و تمام فعالیت‌های آن نیز گسترش یافت. توسعه و بسط تجارت در داخل و خارج از جهان اسلام موجب ارتقا و بهبود سازوکار حسابداری مورد پذیرش در رابطه با وجه نقد، کالاهای دریافتی و توزیع شده گردید. این موضوع با معرفی زکات در سال ۶۲۴ میلادی از اهمیت بیشتری برخوردار گردید. به طوری که نیاز به نگهداری حساب‌ها را به منظور محاسبه و پرداخت زکات ضروری ساخت.

تاریخچه حسابداری اسلامی

قرآن کریم همان طور که پیشتر نیز اشاره شد، بر نیاز به یک نظام حسابداری و اهمیت ثبت و نوشتن بدهی‌ها و معاملات تجاری تاکید دارد. مثال‌هایی مربوط به این زمینه را می‌توان در سوره ۱۸ (سوره مبارکه کهف) آیه ۳۰ و سوره ۲ (سوره مبارکه بقره) آیه ۲۸۲ و ۲۸۳ مشاهده نمود. آیه ۲۸۲ سوره بقره به عنوان «آیه دین (قرض)» و نیز به عنوان طولانی‌ترین آیه قرآن کریم شناخته می‌شود. این آیه به تمامی نیازهای عمده در خصوص نوشتن و ثبت بدهی‌ها و دیون و معاملات تجاری اشاره دارد. معرفی رسمی دفاتر حسابداری، مفاهیم و رویه‌ها در دوره‌های اولیه خلافت اسلامی صورت پذیرفت.

توسعه حسابداری اسلامی

از آنجایی که توسعه حسابداری در دولت اسلامی همراه با زکات بود، بنای رسمی آن با اهداف حکومتی (دولتی) آغاز به کار نمود. برای مثال، از آن، جهت ثبت درآمدها و هزینه‌های خزانه عمومی بهره‌برداری شد. سیستم‌های حسابداری توسعه‌یافته و رویه‌های پذیرفته‌شده را در دولت اسلامی می‌توان به ۷ بخش، تقسیم‌بندی کرد:

- ☐ حسابداری مربوط به حیوانات (با تاکید بر دام و چارپایان)
- ☐ حسابداری ساخت و ساز
- ☐ حسابداری شالیزارهای برنج
- ☐ حسابداری انبار کالا
- ☐ حسابداری سکه (حسابداری ارز)
- ☐ حسابداری مربوط به چراگاه‌های گوسفندان
- ☐ حسابداری خزانه

توسعه حسابداری اسلامی

توسعه و پیاده‌سازی سیستم‌های حسابداری در دولت اسلامی از طریق رویه‌های الزام‌آور جهت **ثبت رویدادها** پشتیبانی می‌شد. برخی مثال‌ها در رابطه با رویه‌های ثبت توسط مراجع حکومتی (دولتی) و اشخاص کارآفرین توسعه یافت و به کار گرفته شد. این موارد شامل موضوعات زیر می‌باشند:

- رویدادهای مالی باید به سرعت و به محض وقوع ثبت شوند.
- رویدادهای مالی می‌بایست طبق ماهیت خود طبقه‌بندی شوند.
- دریافت‌ها می‌بایست در سمت راست صفحه ثبت شوند (منابع این دریافت‌ها نیز بایستی افشا گردد) در حالیکه پرداخت‌ها در سمت چپ صفحه ثبت می‌شوند (همراه با توضیحات)
- هیچ‌گونه فاصله‌ای نباید بین رویدادهای مالی جهت ثبت وجود داشته باشد.
- تصحیح، بازنویسی یا پاک کردن رویدادهای مالی ممنوع است.
- گزارش‌های دوره‌ای باید تهیه شود.
- گزارش‌های دوره‌ای باید مورد بازبینی قرار گرفته و با گزارش‌های دوره قبل مقایسه شوند. (حسابرسی)

حسابداری اسلامی نوین

❖ با افول قدرت های اسلامی، اقتصاد اسلامی نیز رو به افول نهاد و جایگاه خود را به نظام مرسوم امروزی که بر تمام اقتصاد جهان چیره و غالب است تقدیم کرد. استعمار مسلمانان توسط امپراتوری های غربی، کشورها را تضعیف کرد و آنها تاثیر قابل ملاحظه ای بر فرهنگ و تمام ابعاد زندگی اجتماعی مسلمانان گذاشتند. این تاثیر شامل عملیات حسابداری نیز بود که در این کشورها پیاده سازی شده بود. حتی آن کشورهایی که غالب جمعیت آنها مسلمان بود اما تحت استعمار نبودند نیز از غربی ها تاثیر شدیدی پذیرفته بودند. امپراتوری عثمانی تحت تاثیر اصول حسابداری آلمانی ها قرار گرفت.

❖ پس از جنگ جهانی دوم -دوران پس از استعمار- مسلمانان سرتاسر جهان با یک مساله بغرنج روبه رو بودند و آن مساله این بود که آنها می بایست یا اقدامات و عملیات غرب را که اکنون به جان جامعه شان نفوذ کرده بود نگاه می داشتند یا اقدامات و عملیات اسلامی مربوط به دوران طلایی خویش را باز می یافتند؟

حسابداری اسلامی نوین

با این وجود، اقتصادهای اسلامی در دوره نوین در کنار اقتصاد مرسوم کنونی شروع به توسعه و پیشرفت خود نمودند. این امر به طور خاص با اسلامی سازی (اسلامی کردن) برخی کشورها همچون پاکستان و ایران و به طور قابل ملاحظه ای با انتقال ثروت به شرق آسیا پس از افزایش قیمت نفت خام در اوایل دهه ۱۹۷۰ میلادی قوت و شدت بیشتری به خود گرفت.

نیاز به بانکداری اسلامی و نهادهای مالی و به تبع آن نیاز به یک سیستم حسابداری که برای این نهادها مناسب باشد قوت گرفت، برای مثال **سیستمی که دستیابی به اهداف تطابق با شریعت را در خود جای داده باشد**. این موضوع زمانی اهمیت بیشتری یافت که حسابداری مرسوم قادر به رفع احتیاجات موسسات و نهادهای مالی اسلامی در زمینه **مسئولیت های اقتصادی-اجتماعی خود مطابق با موازین شریعت** نبود. اولین نوشتارها در زبان انگلیسی و در زمینه ادبیات موضوع حسابداری اسلامی را می توان مربوط به پژوهشگران در سال ۱۹۸۱ میلادی دانست. در آن سال عبدالمجید یک نظریه آزمایشی برای انجام عملیات حسابداری بانک های اسلامی ارائه نمود.

حسابداری اسلامی نوین

بنابراین حسابداری اسلامی در بستر نوین خود می‌تواند به عنوان فرآیند حسابگری و حسابداری تعریف شود که اطلاعات لازم را به ذینفعان ارائه می‌دهد و آن‌ها را قادر می‌سازد تا اطمینان حاصل کنند نهاد تجاری آنها در عین حال که اهداف اجتماعی-اقتصادی خود را دنبال می‌نماید، به‌طور مداوم **تحت نظارت قانون اسلامی و شریعت** نیز عمل می‌کند. حسابداری اسلامی بر خلاف حسابداری مرسوم با **گروه بزرگی از ذینفعان** سروکار دارد (در حالیکه حسابداری رایج به دنبال کسب منفعت گروهی خاص (برای مثال یک نهاد مالی به تنهایی) می‌باشد. در نتیجه حسابداری اسلامی با منافع اجتماع به عنوان یک گُل سروکار داشته و دغدغه جامعه را در سر دارد.

حسابداری اسلامی در مقابل حسابداری مرسوم

برای فهم بهتر حسابداری اسلامی لازم است شباهت‌ها و تفاوت‌های آن را با حسابداری مرسوم مقایسه نمود.

یکی از بزرگترین تفاوت‌ها بین نهادهای مالی اسلامی و نهادهای مالی مرسوم (به طور خاص بانک‌ها) و روشی که حسابداری در آنها متمایز می‌شود، می‌تواند مقایسه ترازنامه‌های آنها باشد. اگر چه صورت‌های مالی اسلامی به طور کلی طبقه‌بندی یکسانی همچون صورت‌های مالی مرسوم ارائه می‌دهند اما در قالب، ذات و مهم‌تر از آن هدف، تفاوت و تمایز دارد.

حسابداری اسلامی در مقابل حسابداری مرسوم

- مجموعه صورت‌های مالی یک نهاد مالی اسلامی می‌تواند در قالب زیر دسته‌بندی شود:
- صورت‌های مالی منعکس‌کننده کارکرد بانک اسلامی در قالب یک سرمایه‌گذار:
 - ترازنامه
 - صورت سود و زیان
 - صورت جریان گردش وجوه نقد
 - صورت سود و زیان جامع یا صورت وضعیت تغییر در سهم مالکان
 - صورت مالی منعکس‌کننده تغییرات در سرمایه‌گذاری‌های محدود شده که توسط بانک اسلامی مدیریت می‌شود و نفع آن به سایر افراد جامعه می‌رسد.
 - صورت‌های مالی بازتاب‌دهنده نقش بانک اسلامی به عنوان امین صندوق‌های سرمایه‌گذاری که با نیت اهداف اجتماعی فعالیت می‌کنند و زمانی که این‌گونه خدمات را از طریق صندوق‌های سرمایه‌گذاری جداگانه‌ای ارائه می‌دهند:
 - صورت وضعیت منابع و مصارف زکات و صندوق‌های خیریه
 - صورت وضعیت منابع و مصارف سرمایه در صندوق‌های قرض.

انجمن مالی اسلامی ایران

Iranian Association of Islamic Finance

حسابداری اسلامی در مقابل حسابداری مرسوم

اگرچه نظام حسابداری اسلامی شکل حسابداری خاصی را جهت پیاده‌سازی و رعایت اجبار و الزام نمی‌کند، اما تاکید دارد هر شکل و قالبی که استفاده می‌شود بایستی **نیازها و الزامات اسلامی را (از حیث محتوایی) رعایت نماید.**

سه اصل کلی که باید در نظام حسابداری اسلامی جاری و ساری باشد

حسابداری اسلامی در مقابل حسابداری مرسوم

سایر تفاوت‌ها می‌تواند ناشی از وجود دو مفهوم باشد: حسابداری اسلامی دارای **مبنای مذهبی** است در حالیکه حسابداری مرسوم بر پایه سکولاریسم می‌باشد. همچنین حسابداری اسلامی تحت **قوانین اسلامی**، که نشئت گرفته از قرآن و سنت [پیامبر (ص)] است عمل می‌کند اما حسابداری مرسوم تحت قوانین نوین تجارت که برآمده از فرهنگ هستند عمل می‌کند.

این پایه و اساس منجر به ایجاد تفاوت‌های دیگری می‌شود که «اهداف ارائه اطلاعات» یکی از آن تفاوت‌ها است.

حسابداری اسلامی در مقابل حسابداری مرسوم

حسابداری مرسوم در ابتدا دغدغه ارائه اطلاعات درباره تخصیص بهینه منابع کمیاب دارد اما حسابداری اسلامی علاوه بر این موضوع دغدغه رعایت اصول شریعت و دسترسی به اهداف اسلامی را هم دارد. (برای مثال ابعاد اقتصادی-اجتماعی رویدادهای اقتصادی و معاملات تجاری) به عنوان مثال حسابداری اسلامی به دنبال کسب اطمینان از جلوگیری از وقوع رویدادهای اقتصادی همچون:

- (۱) ربا یا بهره نامعقول و بسیار بالا
- (۲) غرر یا عدم اطمینان
- (۳) میسر یا قمار (شامل انواع قمار)

می باشد.

حسابداری اسلامی در مقابل حسابداری مرسوم

به طور مشابه تفاوت‌هایی در رابطه با استفاده‌کنندگان از اطلاعات حسابداری نیز وجود دارد. به طوری که حسابداری مرسوم به طور خاص دغدغه سهامداران و اعتبار دهندگان را دارد اما در سوی دیگر حسابداری اسلامی دغدغه طیف وسیع‌تری از سهامداران را که شامل جامعه به عنوان کل می باشد، دارد. این نگرانی به طور خاص مربوط به نیاز به کسب اطمینان از توزیع منصفانه ثروت بین اشخاص می باشد. در این حالت می توان گفت که حسابداری اسلامی در برابر تمامی افراد بشر و خداوند پاسخگو است، درحالیکه حسابداری مرسوم نیازمند پاسخگویی شخص در برابر افراد و اشخاص دارای کنترل بر منابع و تا حدودی سایر سهامداران می باشد.

حسابداری اسلامی در مقابل حسابداری مرسوم

امروزه مساله اصلی این است که رویه‌های حسابداری اتخاذ شده توسط بانک‌های اسلامی در تهیه صورت‌های مالی به طور کلی **قانون‌گذاری** نشده‌اند. به همین دلیل است که تقریباً همه نهادهای مالی اسلامی رویه‌ها و سیاست‌های حسابداری خود را همراه با قراردادهای متنوع حاکم بر فعالیت خود و تغییرات گوناگون، توسعه و بسط داده‌اند. متأسفانه این تفاوت‌ها **امکان مقایسه** صورت‌های مالی نهادهای مالی اسلامی را دشوار ساخته است. همچنین **اعتبار** آن‌ها را نزد بازیگران بازار بین‌المللی کاهش داده است.

به دلیل نیاز به استانداردسازی حسابداری اسلامی؛ نهادهای مالی اسلامی و سایر طرفهای ذینفع اقدام به تاسیس سازمان حسابداری و حسابرسی برای نهادهای مالی اسلامی در ابتدای دهه ۱۹۹۰ میلادی (AAOIFI) نمودند.

AAOIFI به عنوان یک سازمان بین‌المللی مستقل با حمایت حدود ۲۰۰ عضو نهادی از ۴۵ کشور مختلف در حال فعالیت است. این درحالی است که استانداردها به طور جهان شمول پیاده‌سازی شده‌اند و حتی کشورهای غیر عضو نیز به دلیل کاربرد جهانی آن اقدام به پیاده‌سازی کرده‌اند.

هدف اصلی AAOIFI تهیه و توسعه استانداردهای مبتنی بر شریعت برای نهادهای مالی بین‌المللی مرتبط با حوزه حسابداری، حسابرسی، راهبری شرکتی و فعالیت‌های اخلاق حرفه‌ای می‌باشد. در نتیجه تاکنون این سازمان اقدام به انتشار ۸۵ استاندارد کرده است:

- ۲۶ استاندارد حسابداری
- ۵ استاندارد حسابرسی
- ۷ استاندارد راهبری شرکتی
- ۵ استاندارد اخلاق حرفه‌ای
- ۴۵ استاندارد شریعت

انجمن مالی اسلامی ایران

Iranian Association of Islamic Finance

شورای استانداردهای حسابداری و حسابرسی AAOIFI

شورای استانداردهای حسابداری و حسابرسی متشکل از بیست عضو پاره‌وقت است که برای مدت پنج سال توسط هیئت امانا تعیین می‌شوند. اعضای این شورا از حوزه‌های گوناگون مانند نظارت و قانونگذاری، مؤسسات مالی اسلامی، شوراهای نظارت شرعی، اساتید دانشگاه، سازمان‌ها و مؤسسات مرتبط با حسابداری و حسابرسی، حسابداران رسمی و کاربران صورت‌های مالی مؤسسات مالی اسلامی انتخاب می‌شوند.

شورای استانداردهای حسابداری و حسابرسی حداقل دو بار در سال جلسه دارد و تصمیمات آن بر اساس اکثریت آرای اعضا تعیین می‌شود. در صورت تساوی آراء، رأی رئیس شورا تعیین‌کننده خواهد بود.

نوع استاندارد

استانداردهای شرعی

سرفصل‌ها

معاملات ارزی - کارتهای اعتباری و بدهی - نکول در بازپرداخت بدهی - تسویه بدهی در دعاوی - تضامین - تبدیل یک بانک متعارف به یک بانک اسلامی - حواله - مرابحه به سفارش‌دهنده خرید - اجاره و اجاره به شرط تملیک - سلف و سلف موازی - استصناع و استصناع موازی - مشارکت (شرکت) و شرکتهای نوین - مضاربه - اعتبار اسنادی - جعاله - اوراق تجاری - صکوک سرمایه‌گذاری - تصرف (قبض) - بدهی (قرض) - کالاهای اساسی - اوراق مالی (سهام و اوراق قرضه) - قراردادهای امتیاز (واگذاری) - نمایندگی - تأمین مالی سندیکایی - ترکیب قراردادهای بیمه اسلامی - شاخص‌ها - خدمات بانکی - شرایط و اصول اخلاقی فتوا در چارچوب نهادی - تورق - کنترل غرر در معاملات مالی - داورى (حکمت) - وقف - اجاره اشخاص - زکات - تأثیر وقایع احتمالی بر تعهدات - توافقنامه اعتباری - مبادلات مالی برخط - رهن و کاربردهای معاصر آن - توزیع سود در حسابهای سرمایه‌گذاری مضاربه - بیمه اتکایی اسلامی - حقوق مالی و روشهای تعیین آن - ورشکستگی - مدیریت نقدینگی - حمایت سرمایه و سرمایه‌گذاری‌ها - نمایندگی سرمایه‌گذاری - شرایط محاسبه سود معاملات - اختیارات امین

نوع استاندارد	سرفصل‌ها
استانداردهای حسابداری	چارچوب مفهومی برای گزارش‌دهی مالی مؤسسات مالی اسلامی
	FAS1- ارائه و افشای عمومی در صورت‌های مالی بانک‌ها و مؤسسات مالی اسلامی
	FAS2- مرابحه و مرابحه به سفارش‌دهنده خرید
	FAS3- تأمین مالی مضاربه
	FAS4- تأمین مالی مشارکت
	FAS5- افشای مبنای تخصیص سود بین مالکان و دارندگان حساب‌های سرمایه‌گذاری
	FAS6- سهام دارندگان حساب‌های سرمایه‌گذاری و معادل آنها
	FAS7- سلف و سلف موازی
	FAS8- اجاره و اجاره به شرط تملیک
	FAS9- زکات
	FAS10- استصناع و استصناع موازی
	FAS11- اندوخته‌ها و ذخایر
	FAS12- ارائه و افشای عمومی در صورت‌های مالی شرکت‌های بیمه اسلامی
	FAS13- افشای مبنای تعیین و تخصیص مزاد یا کسری در شرکت‌های بیمه اسلامی
	FAS14- صندوق‌های سرمایه‌گذاری
	FAS15- اندوخته‌ها و ذخایر در شرکت‌های بیمه اسلامی
	FAS16- معاملات ارزی و عملیات خارجی
	FAS17- سرمایه‌گذاری‌ها
	FAS18- خدمات مالی اسلامی ارائه شده در مؤسسات مالی متعارف
	FAS19- جبرأت خسارت در شرکت‌های بیمه اسلامی
	FAS20- بیع نسبه
	FAS21- افشا در انتقال دارایی‌ها
	FAS22- گزارش‌دهی بخشی
	FAS23- تجميع (ادغام)
	FAS24- سرمایه‌گذاری در مؤسسات
	FAS25- سرمایه‌گذاری در صکوک، سهام و ابزارهای مالی مشابه
	FAS26- سرمایه‌گذاری در املاک و مستغلات

نوع استاندارد	سرفصل‌ها
استانداردهای حسابرسی	AS1- اهداف و اصول حسابرسی
	AS2- گزارش حسابرس
	AS3- شرایط اشتغال به حسابرسی
	AS4- بررسی انطباق با اصول و قواعد شریعت توسط حسابرس بیرونی
	AS5- مسئولیت حسابرس برای در نظر گرفتن تخلف و اشتباه در حسابرسی صورت‌های مالی

نوع استاندارد	سرفصل‌ها
استانداردهای راهبری	GS1 - شورای نظارت شرعی: انتصاب، ترکیب و گزارش
	GS2 - بررسی شرعی
	GS3 - بررسی شرعی داخلی
	GS4 - کمیته حسابرسی و راهبری مؤسسات مالی اسلامی
	GS5 - استقلال شورای نظارت شرعی
	GS6 - بیانیه اصول راهبری و افشا برای مؤسسات مالی اسلامی
	GS7 - اداره مسئولیت اجتماعی شرکتی و افشا برای مؤسسات مالی اسلامی

استانداردها و رهنمودهای AAOIFI

نوع استاندارد	سرفصل‌ها
اصول اخلاقی	ضوابط اخلاقی حسابداران مؤسسات مالی اسلامی ضوابط اخلاقی کارکنان مؤسسات مالی اسلامی
دستورات راهنما	دستورات راهنما برای انطباق اولیه استانداردهای AAOIFI در مؤسسات مالی اسلامی

انجمن مالی اسلامی ایران

Iranian Association of Islamic Finance

نهادهای فعال در توسعه حسابداری در ایران

نهادهای دولتی / عمومی
حسابداری ایران

انجمن های علمی
حسابداری ایران

انجمن های حرفه ای
حسابداری ایران

حسابداری
اسلامی

- سازمان بورس و اوراق بهادار
- دیوان محاسبات کشور
- سازمان حسابرسی:
- کمیته تدوین استانداردهای حسابداری
- کمیته تدوین استانداردهای حسابرسی
- کمیته تدوین استانداردهای حسابداری دولتی
- واحد حسابرسی عملیاتی

□ انجمن حسابداری ایران

□ انجمن حسابرسی ایران

□ انجمن حسابداری مدیریت
ایران

انجمن حسابداران خبره
ایران

جامعه حسابداران رسمی
ایران

• انجمن حسابرسان داخلی
ایران

• انجمن مدیران مالی

جامعه مشاوران رسمی
مالیاتی ایران

چالش های حسابداری اسلامی

متأسفانه چالش هایی نیز پیش روی حسابداری اسلامی قرار دارد. حسابداری مرسوم بر صحنه جهانی غالب و چیره است و عرصه را برای حسابداری اسلامی جهت ورود و مشارکت در این حوزه دشوارتر ساخته است.

۱- **تجربه معاصر حسابداری اسلامی بسیار کم است** و از سه دهه بیشتر تجاوز نمی کند و هنوز در حال مدیریت خود به منظور اثرگذاری جهانی و اثبات خود به عنوان یک رویکرد اکتشاف گرایانه و ارائه کننده پیشنهادهای جدید می باشد.

۲- مسائل مرتبط با شواهد، مدارک و اسناد تاریخی حسابداری اسلامی:

در اینجا ما با دو مساله روبه‌رو هستیم که باید مدنظر قرار گیرند. اولین موضوع این است که **شواهد تاریخی قابل ملاحظه‌ای** از جوامع اسلامی در طول قرن‌ها به دلیل شرایط آب‌وهوایی که نگهداری اسناد و مدارک تاریخی را دشوار می‌سازد، نابود شده‌اند و دلیل دیگر جنگ‌ها و هرج‌ومرج‌ها و اختلافات می‌باشد. برای مثال فقط کشور عراق را در نظر بگیرید که شهر بغداد قرن‌ها قبل مورد هجوم مغول‌ها قرار گرفت و اخیراً نیز کتابخانه ملی عراق در سال ۲۰۰۳ میلادی نابود شد. مساله دوم وجود **مشکلات و موانع زبانی** است. تحقیقات دانشگاهی جدید به طور گسترده‌ای تحت‌تاثیر کارهای پژوهشگران به زبان انگلیسی است، درحالی‌که شواهد و مدارک مربوط به حسابداری اسلامی در قالب زبان‌های شرقی و به خصوص زبان عربی و فارسی است. همچنین مدارک و اسناد قابل ملاحظه‌ای به زبان نوشتاری آن دوران وجود دارد که اکنون استفاده زیادی در جوامع اسلامی ندارد.

چالش های حسابداری اسلامی

۳- نبود دانش و درک کافی و وجود تعصب:

متأسفانه بسیاری از افراد، دانش بسیار کمی در خصوص اقتصاد اسلامی و حسابداری اسلامی دارند. به علاوه اینکه بدبینی بسیار زیادی در غرب و در ارتباط با اسلام وجود دارد. بسیاری از این سوگیری ها و تعصبات، ناشی از فقدان دانش و فهم کافی از اسلام و اقدامات اسلام است، یا توسط رسانه های جمعی بدبین به طور بسیار منفی به اطلاع افراد می رسد و سبب بدبینی جوامع نسبت به اسلام می گردد. بزرگ ترین مساله و مشکل، بسط این تفکر است که حسابداری اسلامی تنها مختص مسلمانان است. این دقیقاً همان موضوعی است که باید بدان پرداخت و بیان کرد که حسابداری اسلامی جایگزین حسابداری مرسوم نیست و رویکرد حسابداری اسلامی کل - نگر می باشد.

۴- مسائل مربوط به قانون گذاری:

همان طور که پیش تر نیز بحث شد، نهادهای مالی اسلامی باید از شریعت پیروی کنند، در نتیجه آنها به سیستم حسابداری احتیاج دارند که بتواند این نیاز را پوشش دهد. مشکل این امر در این حقیقت نهفته است که دانشگاهیان فعال در حوزه حسابداری و سایر فعالان با حسابداری اسلامی آشنا نیستند و از نحوه پیاده سازی آن در عملیات جاری خود اطلاع کافی ندارند. به همین دلیل است که امروزه **رویه های حسابداری به اجرا گذاشته شده توسط بانک های اسلامی به طور عمده با فقدان قانون گذاری روبه رو هستند** و رویه های چندگانه ای را تولید کرده اند. به عنوان مثال نهادهای مالی اسلامی حداقل از شش روش برای شناسایی سود حاصل از معاملات مرابحه استفاده می کنند. این تفاوت ها می تواند به دلیل تفاوت دیدگاه در ارتباط با شریعت باشد که آن نیز به نوع تفکر پذیرفته شده و غالب در آن کشور بستگی دارد. در همین راستا می توان گفت این تفاوت ها امکان مقایسه صورت های مالی نهادهای مالی اسلامی را دشوار می سازد و اعتبار و وثاقت آن را در چشم بازیگران بازار بین المللی تضعیف می نماید.

- ۱- تقویت خود باوری
- ۲- نگاه سیستمی به اقتصاد اسلامی و حسابداری اسلامی
- ۳- تدوین چارچوب نظری
- ۴- تنظیم اصول و قواعد مورد قبول
- ۵- نشر مبانی حسابداری اسلامی از طرق مختلف
- ۶- ایجاد ساختارهای رسمی و تربیت نیروی انسانی
- ۷- آموزش نظری مبانی حسابداری اسلامی
- ۸- آموزش نحوه عمل های حسابداری مبتنی بر معارف اسلامی
- ۹- حمایت قانونی
- ۱۰- برون گرایی و تعامل با مجامع بین المللی

- N. Baydoun, M. Sulaiman, S. Ibrahim, R. Willett, Principles of Islamic Accounting, 2016, 1st Edition, Wiley Finance.
- A. Trokic, “ Islamic Accounting; History, Development and Prospects”, European Journal of Islamic Finance, No3, Dec (2015).
- M. Ambashe., and H.A Alrawi, ‘The Development of Accounting Through History’. International Journal of Advances in Management and Economics, vol. 2, iss. 2, pp. 95-100, 2013.
- AAOIFI, ‘AAOIFI Structure - About AAOIFI’. Retrieved 22 May 2014, from <http://www.aaoifi.com/en/about-aaoifi/aaoifi-structure.html>
- T. Vinnicombe, ‘A Study of Compliance with AAOIFI Accounting Standards by Islamic Banks in Bahrain’. Journal of Islamic Accounting and Business Research, vol. 3, iss. 2, pp. 78-98, 2012.
- A.M. Sarea, and M.M Hanefah, ‘Adoption of AAOIFI Accounting Standards by Islamic Banks of Bahrain’. Journal of Financial Reporting and Accounting, vol. 11, iss. 2, pp. 131-142, 2013.

باتشكر

